

NOTATY I MATERJAŁY.

Księgi liturgiczne oraz święta i święci katedry krakowskiej z początku w. XII-go.

Wskazówkę o sprawach i losach naszego Kościoła w pierwszych wiekach jego istnienia daleko pewniejszą, aniżeli nieliczne zapiski rocznikarskie, podają księgi liturgiczne, zachowujące się jeszcze, acz już w szczupłym bardzo zasobie, w archiwach naszych kapituł katedralnych, bądź też indziej zwłaszcza pochodzące z bibliotek klasztornych. Bezpośrednio mieszczą one w sobie wiadomość pozytywną o czci bożej i sprawowaniu nabożeństwa w czasie, kiedy te księgi były w użyciu liturgicznym; równocześnie stanowią one dostateczną podstawę do dalszych wniosków, określających czas, miejsce i sposób pojawienia się ksiąg tychże, a tem samem wskazujących drogę i rodzaj wpływów, które oczywiście wraz z innemi czynnikami kształtowały u nas życie kościelne i religijne. Pod jednym wszakże warunkiem badanie tych ksiąg winno być podjęte. Przed oceną i wyzyskaniem ich zawartości wszechstronnem należy stwierdzić niewątpliwą lub co najmniej prawdopodobną przynależność ich do danej katedry czy klasztoru. Od sposobu wykazania związku ich z kościołem, któremu służyły lub miały służyć, zależy wartość naukowa nasuwających się wniosków ogólniejszej natury: niezwykłą bowiem jest waga historyczna ksiąg liturgicznych jako pomników realnych i świadectw przeszłości, bezpośrednio nas doszłych, prawie na równi z dokumentami w przekazie ich oryginalnym; wśród źródeł historycznych dziejów Kościoła zajmują one miejsce obok dokumentów a przed pomnikami monumentalnemi.

Z wszystkich katedr biskupich w Polsce jedynie krakowska na Wawelu znajduje się w tem szczęśliwym położeniu, iż posiada prastary inwentarz swego skarbcza z pierwszych lat w. XII-go, i to dwukrotnie sporządzony przy zmianach na stolicy biskupiej: w r. 1101 i 1110. Mieści się w nim spis »rzeczy kościelnych«, w szczególności szat, (aparatów) wraz z sprzętem kościelnym (argenterją) i ksiąg, zarówno świętych z *Bibliotheca*¹ czyli Pismem św. na czele, liturgicznych, teologicznych,

---

¹ W znaczeniu dzisiejszem wzięli ten wyraz wydawcy tego inwentarza: August Bielowski w *Monumenta Poloniae historica* I (Lwów, nakładem własnym 1864) 377 i X. Ignacy Polkowski, *Katalog rękopisów kapitułnych*

jak i świeckich, t. j. szkolnych i prawnych. Z szeregu tych ostatnich wyłączyć należy *Capitulare*, gdyż pod tą nazwą nie można tutaj rozumieć zbioru ustaw świeckich czy kościelnych (dekretalów), ale niewielką księgę liturgiczną, wskazującą perykopy ewangeliczne na święta i dni (ferje) całego roku kościelnego, poczynającego się z Bożem Narodzeniem: *Capitulare evangeliorum de circulo anni*, jak pełny jej tytuł opiewa; wskazuje to również pozycja tego kapitulnarza ewangelicznego w drugim spisie wśród poszczególnych ksiąg liturgicznych. Najczęściej spotyka się go na końcu ewangeljarzy, jak np. w sławnym kodeksie emmeramskim tejże katedry krakowskiej z ostatnich lat w. XI-go (na ośmiu ostatnich kartach); w powyższych spisach jej ksiąg ewangeljarz ten pochodzenia ratysbońskiego nie jest uwidoczniiony, bo go natenczas w naszym »skarbcu św. Wacława« jeszcze nie było. Kalendologia jego dla naszej katedry była już wtedy dobrze przestarzała, gdyż capitulare to benedyktyńsko-bawarskie należy do pierwszej grupy tego rodzaju pomników pochodzących z w. IX-go; miałoby ono pewne znaczenie w początkach u nas Kościoła, gdyby się dało stwierdzić jakąś bliższą łączność jego z Ratysboną: niema w niem nietylko św. Wojciecha, ale ani św. Wacława, jak również Znalezienia św. Krzyża i św. Mikołaja i t. d., a św. Marcin na dniu 11 listopada nie wyparł w niem jeszcze z pierwszego miejsca św. Menny, żołnierza-męczennika z czasów prześladowań i na Zachodzie niezmiernie czczonego. Rzecz inna z drobnym objętością kapitulnarzem ewangelicznym skarbca katedry krakowskiej, bo było natenczas w użyciu, ale nas nie doszło.¹ W innej zatem księdze liturgicznej tegoż skarbca trzeba szukać świąt i świętych, obchodzonych i czczonych wtedy w kościele krakowskim, przy którym właśnie niedawno urządzona została kapituła. Z 30 pergaminowych ksiąg teologicznych i liturgicznych tegoż kościoła, wyszczególnionych w spisach jego skarbca, zwłaszcza w drugim, wygotowanym wkrótce po śmierci biskupa Balduina, który sakrę wziął w Rzymie u papieża Paschalisa II (w r. 1003), dochoowało się podziśdzień szczęśliwie w Archiwum Kapitulnem obok dzieł Grzegorza W. i glossy Rabana Maura kilka homiljarzy i dzięki Bogu przynajmniej jedna księga liturgiczna.

Jest nią benedykcyjonał biskupi czyli zbiór modłów liturgicznych biskupa nad ludem przy uroczystej celebrze mszalnej, jak zresztą dosta-

katedry krakow. w Archiwum do dziejów literatury i oświaty w Polsce III (w Krakowie, nakł. Akademji Umiej. 1884) 4. Stąd poszło utrzymujące się w literaturze naszej naukowej niewłaściwe rozróżnianie skarbca od biblioteki, jakoby już w owych czasach istniejących oddzielnie przy naszych kościołach.

¹ Również i przy ewangeljarzu gnieźnieńskim znajduje się takie capitulare, ob. podobiznę pierwszej jego karty, którą był podał nieodżałowanej pamięci X. Tadeusz Trzeciński, *Katalog rękopisów Biblioteki Kapitulnej w Gnieźnie w Rocznikach Towarzystwa Przyjaciół nauk w Poznaniu T. XXXV* i w osob. odb. z r. 1910 tab. 2; tylko nieściśle nazwane jest ono komesem, gdyż *comes* obejmował spis perykop pełnego lekcjonarza, t. j. epistoł i ewangelij.

tecznie wyjaśnia jej tytuł, wypisany rubro majuskułą epigraficznie, z kropką w środku wiersza po każdym wyrazie, na odwrociu pierwszej karty: »In nomine Domini incipit Liber benedictionalis quo honoratur officium pontificalis ordinis. Benedictiones ab episcopis super populum per anni circulum«. Początkowo modły te (kollekty, oracje) mieściły się w sakramentarjach i wyrastających z nich plenariach mszalnych (mszałach), i dopiero z czasem wydzielono je w osobną księgę. Trzy benedykcjonały posiadała natenczas katedra krakowska: *Benedictionales III* (w spisie 1110 r.). Atoli, czy zupełnie jednakowej były one treści, jeden i ten sam miały układ, czy współczesne sobie były i z jednej wyszły oficyny, razem czy oddzielnie je nabyto? Na wszystkie te pytania nie można dać ścisłej odpowiedzi. Tylko prawdopodobieństwo przemawia za tem, żeby zbyt znacznej nie przyjmować między nimi rozbieżności, jeżeli się dopiero teraz, za rządów biskupa Balduina pojawiły w kościele krakowskim, i zapewne, jak się samo ciśnie to przypuszczenie, z jego daru. Dotychczas wystarczały same *plenaria*, których trzy podaje spis pierwszy jako jedyne księgi, nietylko liturgiczne ale i wogóle. Zgodnie z historycznym rozwojem i rodzajem natenczas ksiąg używanych przy służbie bożej, zgodnie również z rozciągłością nazwy »plenarium«, jakoteż z potrzebą ksiąg różnolitych przy celebrze pontyfikalnej, widzieć należy w tych księgach nie trzy egzemplarze jednej i tej samej księgi, ale raczej obok nieodzownych sakramentarijów w formie swojej natenczas już się rozrastającej, zwłaszcza od końca w. X na drodze do pełnego mszału, który z rozpowszechnieniem się mszy prywatnych wszedł dopiero w w. XIII-tym w pospolite użycie, były to także lekcjonarze, zawierające pełny tekst perykop Pisma św. z listów apostolskich (lekcjonarz w ściślejszem znaczeniu) i zarazem ewangelij. Obraz odmienny i to już pełnego rozwoju ksiąg liturgicznych wszelakiego gatunku przedstawia spis drugi, notujący aż trzy benedykcjonały. Można przyjąć, iż oba zaginione były odmiennego typu, różne od zachowanego, nie wyłącznie biskupie, o ile mieściły się w nich modły przy udzielaniu sakramentów i sprawowaniu czynności, błogosławieństw sakramentalnych (sakramentaljów), i to wraz z opisem sposobu ich dopełniania także przez kapłanów, kiedy czynności te święte nie wymagały sakry biskupiej. W tym wypadku nie stałoby nic na przeszkodzie wyrażonemu świeżo mniemaniu, że znajdujący się dzisiaj w Bibliotece Jagiellońskiej co najmniej od drugiej połowy w. XVIII-go kodeks liturgiczny tego typu (Nr 2057), a oznaczony w katalogu jej Wład. Wisłockiego niezbyt trafnie jako pontyfikał, był jednym z trzech benedykcjonałów katedry krakowskiej, bo istotnie z owych czasów pochodzi i przynależność jego pierwotna do naszej katedry jest już dostatecznie stwierdzona.¹ Niemniej jednak można utrzymywać, iż kodeks Jagielloński zanotowano w powyższym spisie ksiąg skarbcza katedralnego na wła-

¹ Przez Wład. A b r a h a m a, odkrywcę tej księgi liturgicznej, w znakomitem studjum *Pontificale biskupów krakowskich z XII w.* (Polska Akademia Umiej. Wydział Histor.-Filoz. T. 66 (w Krakowie 1927) Nr 1.

ściwszem sobie miejscu o jedną pozycję wyżej: wśród czterech *Ordinales*, do nich bowiem należy, jako do przesłanników wyodrębnionych później rytuałów biskupich (pontyfikałów) i kapłańskich, w przeciwieństwie do zachowanego a współczesnego mu w Archiwum Kapitulnym benedykcjonału, który jest czysto biskupiem i żadnych nie zawiera przepisów liturgicznych.

Wszystkie znamiona paleograficzne benedykcjonału katedry krakowskiej, który jak na swój wiek szacowny i losy jej archiwum, zachował się doskonale, a przytem jeszcze wyjątkowo w współczesnej, niegdyś ozdobnej, dzisiaj całkiem zniszczonej oprawie,¹ każą go odnieść zgodnie z dotychczasowem mniemaniem do końca w. XI lub samych początków XII-go. Do nieznaney ojczyzny jego powstania, gdzie został sporządzony, przyczem z góry trzeba wykluczyć zamówienie jego dla Krakowa, albowiem niema w nim modłów o św. Wacławie ani nawet komemoracji o nim, mogą prowadzić z nadmienionych cech, prócz charakteru pisma piękną a dużą i równą minuskułą, inicjały ozdobnie rysowane cynobrem na początku tekstu i poszczególnych działów oraz przy każdym święcie uroczystem (*solemnitas*); osobnego potrzeba do tego studjum i uwzględnienia materiału porównawczego, którym się jeszcze nie rozporządza. Bezpieczniejszą i znacznie krótszą drogę do krainy a może i domu narodzin tego benedykcjonału, pisanego jedną ręką (wyjąwszy ostatnich pół trzecia dopisanych nieco odmienną i innym atramentem, ale tam jeszcze na miejscu w tej samej oficynie), wskazuje zamieszczony poniżej wykaz rubryk (nagłówków) świąt i świętych.

Przywodzi się je wszystkie, w pełnej całości i nienaruszonym następstwie ich układu, od siebie zaznaczając tylko miesiące i datyienne ujęte w nawias, których brak oczywiście w księdze benedykcjonału. Dodane w nawiasach przy imionach świętych uzupełniające ich określenia wyjęte są z samego tekstu modłów benedykcyjnych, o ile ich nie przytacza rubryka. Wydobywa się też z tekstu niewidoczne w niej komemoracje, wspomnienia innych świętych, nie mających osobnych modłów a zażywających czci w Kościele. Święta i święci uwydatnione drukiem rozstrzelonym są opatrzone w tekście zdobnym, jednobarwnie (cynobrem) a artystycznie i każdym razem w odmiennej kompozycji wyrysowanym inicjałem romańskim początkowego wyrazu modlitwy benedykcyjnej, zwyczajnie **Deus** lub **Omnipotens**, dość często **Benedicat**, a czasem tylko innym np. **Respice**, po raz **Adesto**, **Expurget**, **Fortitudo** i **Uenturas...** *sollempnitatis*; liturgiczne ma to zarazem znaczenie, gdyż jak się już nadmieniło, oznacza on ich obchód uroczysty. Pisowni rubryk i te-

¹ Do opisu X. Polkowskiego (l. c. str. 39 pod sygnaturą dotychczasową ²⁰/₄₀) trzeba dodać wymiar 17×25; oprawny jest w deskę dębową grub. 1·1 i okrywającą ją irchę ze śladami tytułu na wierzchu u góry przy przyklepionej na grzbiecie karcie przed stu laty z napisem drukowanym: *Benedictionale Cod. mem. Saec. XII*. Dotychczas niefoljowany, kart 202. Notka X. bpa L. Łętowskiego na ostatniej karcie, że to nie nasz Adalbertus pod d. 23 kwietnia jest mylną.

kstu, z którego daje się kilkaw ybranych przykładów, wydawca nie modernizuje, by nie zacierać właściwości pisowni, a na przytoczenie podobizn go nie stać. Powstrzymuje się wreszcie tenże od wszelkich na tem miejscu objaśnień, podając wyłącznie sam materiał. O doniosłości jego liturgicznej i historycznej świadczą trzy dające się niewątpliwie stwierdzić fakta, a mianowicie, iż się po raz pierwszy odsłania z tajemniczego mroku kalendarz świąt i świętych w kościele, t. j. w katedrze i diecezji krakowskiej, katedrze nowej Zbawiciela i św. Wacława, który jeszcze nie ma swojego święta, ale je obchodzono według *commune Sanctorum*, co nieobojętną jest rzeczą przy określaniu ojczyzny tego benedykcjonału; powtóre, iż stanowi on jedno z podstawowych źródeł najstarszego dotychczas kalendarza tejże katedry (ściślej mówiąc zachowanego w przekazie jej XX. wikarjuszów) z czasów kanonizacji św. Stanisława, w którym łatwo już teraz oznaczyć inne warstwy a ma je różne i niniejszy benedykcjonał); wreszcie nad wszelkie spodziewanie redakcja literacka modłów benedykcyjnych księgi tej liturgicznej wprowadza w krąg i nastrój stylistyki współczesnego jej w Polsce kronikarza panegirysty dynastji piastowskiej, t. zw. (od czasów Długosza), Galla.

Święta i święci kościoła krakowskiego w benedykcjonale jego biskupim z pocz. w. XII-go.

Grudzień.

(24) In uigilia Nativitatis Domini nostri Ihesu Christi.

(25) In sancta nocte. In avrora. In die sancto ad missam.

(26) In natali S. Stephani.

(27) In natali S. Johannis evangelistę.

(28) In natali SS. Innocentvm martyrum.

Infra octavam S. Stephani protom. z *dołączeniem formuły samej benedykcji* Quod ipse prestare dignetur na *Boże Narodzenie, Epifanię, Wniebowstąpienie i Przyjście Ducha św.*

Styczeń.

(1) In octava Natalis Domini.

(2) S. Stephani.

(3) S. Johannis evang.

(4) „ „ SS. Innocentum.

(5) In uigilia Epiphanię Domini.

(6) In die sancto ad missam.

(13) In octava Epiphanię. *Następuje siedm niedziel post Natale Domini, po nich zaś* (29. XII) Benedictio de S. David rege. (31. XII) De S. Silvestro papa. *Poczem bezpośrednio:*

(7) In natali S. Ualentini eppi et conf.

(8) In Edvctione Domini de Egipto.

(9) De S. Herhardo conf.

- (10) S. Pauli primi heremite.
- (11) SS. Hylarii, Remigii et Agricii epporum.
- (14) S. Felicis eppi. Item Felicis presbiteri mart.
- (16) S. Marcelli pape.
- (17) SS. Geminorum mrm. Eodem die Antonii conf.
- (18) Rome kathedra S. Petri. Eodem die Prisce virg.
- (19) De sanctis sororibus Maria et Martha.
- (20) SS. Fabiani et Sebastiani mart.
- (21) De S. Agnete virg.
- (22) S. Uinentii mris.
- (24) De S. Tymotheo apostolo.
- (25) In conversione S. Pavli.
- (26) De S. Policarpo mart.
- (27) De S. Johanne Crisostomo *z komemoracją* beatę Paulę.
Eodem die octava SS. Fabiani et Sebastiani.
    Infra octavam S. Agnetis virg.
- (28) In octava S. Agnetis virg.
- (29) De S. Ualerio eppo et conf.

Luty.

- (1) In uigilia Presentationis Domini.
- (2) In die sancto.
- (3) De S. Blasio martyre.
- (5) De S. Agatha virg.
    Infra octavam S. Blasii mart.
- (8) De S. Helena regina.
- (9) In octava Presentationis Domini.
- (10) Sanctorum Zotici, Hyrenei, (Jacincti et) Habvndii martyrum
et Scolasticę. Eodem die octava S. Blasii.
- (14) De S. Ualentino eppo. Item Valentino, Vitali, Felicula
et Zenone (mart.).
- (15) De SS. Favstino et Jouitta (mart.). Eodem die Translatio
S. Blasii.
- (16) De S. Jvliana uirg.
- (20) De SS. Peleo et Nilo mart.
- (22) Antiochie cathedrę S. Petri.
- (24) De S. Mathia apostolo.
- (25) De S. Waltburga virg.
- (26) De S. Nestore mart.
- (27) De S. Leandro eppo et conf.

Marzec.

- (2) SS. Jouini et Basilei mart.
- (3) SS. Emitherii et Celedonii mart.
- (7) De SS. Perpetua et Felicitate (mart.).
- (12) De S. Gregorio papa.

- (17) De S. Gertrude uirg.
- (19) De Joseph nutritore Domini.
- (21) De S. Benedicto conf.
- (24) De S. Qvirino martyre.
- (25) In Adnuntiatione Marię.
- (26) De S. Castulo mart.
- (27) De S. Rôdperto conf.

Kwiecień.

- (4) De S. Ambrosio.
- (9) De S. Maria Egyptiaca.
- (14) S. Tyburtii et Valeriani (mart.).
- (19) De S. Leone papa z *komem.* jego diakona Thymo.
- (20) De S. Senesio mart.

Dominica in Septuagesima. Domin. in Sexagesima. Dom. in Quinquagesima. In capite ieiunii. Feria quinta *i t. d.* na każdy dzień w Wielkim poście, w którym Domin. in media xlma to niedziela 4-ta, po której we środę Quando scrutinium super caticumenos agitur. Następne niedziele in Passione Domini, In Palmis, wielki czwartek In Cena Domini, w wielki piątek niema bened., dopiero in Sabbato sancto, w wielką sobotę zaznaczoną świętecznie. Dominica sanctissima in Pascha, poczem idą ferje z poniedziałkiem i wtorkiem świętecznym aż do Sabbato in albis. Dominica in octava Paschę i trzy dalsze, razem cztery niedziele post octavam Paschę. Po tej ostatniej

- (23) De S. Georgio martyre Christi. Item de S. Georgio et Adalperto ze wspomnieniem w drugiej tej bened. o virgo Businna.
- (25) S. Marci Ewangelistę. In Lętania maiore.
- (28) De S. Uitale mart.

Maj.

- (1) SS. Philippi et Jacobi apostolorum z *komem.* Jeremjasza proroka i króla Zygmunta.
- (3) In Inuentione S. Crvcis.
- (4) S. Floriani mart. z *komem.* Quiriaci.
- (6) Johannis apostoli ante Portam Latinam.
- (8) S. Uictoris mart.
- (10) S. Gordiani et Epimachi.
- (11) SS. Nerei, Achillei et Pancratii (mart.).
- (13) S. Gengolfi mart. z *komemoracją* beati Seruatii.
- (17) SS. Torpetis et Dyoscori (mart.).
- (24) SS. Donatiani et Rogatiani (mart.) z *komem.* beatę Johanę matronę.
- (25) De S. Urbano papa et mart.
- (?) S. Constantini imperatoris.

(29) De S. Maximino eppo et conf. z *komem.* martyrum Sisinnii, Martyrii et Alexandri.

(30) SS. Cantianorum mart. (sanctorum Cantii, Cantiani et Cantianille).

(31) De S. Petronella virg.

Czerwiec.

(1) S. Symeonis conf.

(2) SS. Marcellini et Petri mart.

(3) SS. Pergentini et Laurentini.

(5) S. Bonifacii mart. (cum sotiis suis). Eodem die S. Bonifacii mart [ten sam].

(9) SS. Primi et Feliciani mart.

(11) S. Barnabę apostoli.

(12) SS. Basilidis, Cyrini, Naboris (et Nazarii mart.).

(16) SS. Cyrici et Jvltitę (mart.). *Poczem* Benedictiones triduanieivnii ante Ascensionem Domini. In vigilia Ascensionis Domini. In die sancto Ascensionis Domini. Dominica post Asc. Dni. In octava Asc. Dni. In uigilia Pentecostes. In die sancto. Feriã II *i nn.* (*święteczne: poniedziałek, wtorek i środa*). Octava Pentecostes. In Pascha annotino. In privatis dominicis diebus, quando cantatur de Resvrrrectione et Ascensione Domini et Adventu Spiritus Sancti missa, benedictiones.

(15) De S. Uito mart. et soc. (Modesti et Crescentię).

(16) SS. Avrei et Jvstini mart.

(17) SS. Ferreoli et Ferrevntionis (mart.).

(18) SS. Marci et Marcelliani.

(19) SS. Geruasii et Protasii mart.

(21) S. Albani mart.

(22) S. Pavlini conf.

(23) In vigilia S. Johannis Baptistę.

(24) In die sancto. In primo mane.

(26) SS. Johannis et Pavli mart. z *komem.* pontificis Uigilii.

(27) Symphoroseę cvm filiis (mart.).

(28) In vigilia apostolorum P(etri et) P(auli).

(29) In die sancto.

(29 czy 30?) Vnde svpra de S. Pavlo (doctore gentium).

Infra octavam apostolorum.

Lipiec.

(1) In octava natalis S. Johannis Baptistę.

(2) SS. Processi et Martiniani (mart.).

(4) De S. Odalrico eppo. Eodem die Translatio S. Martini conf.

(6) In octava apostolorum P(etri et) P(auli).

(7) De S. Willibaldo eppo.

(8) In natali S. Kyliani et sociorum (mart. Kyliani, Colonati et Totnani).

(9) Infra octav. S. Kyliani.

(10) SS. Septem Fratrvm (mart.).

- (12) S. Margareteę virg. (mart.).
- (11) In Translatione S. Benedicti.
- (15) In Divisione apostolorum.
In octava S. Kyliani.
- (21) De S. Praxede virg. z *komem.* Danielis propheteę. ^a
- (19) S. Christineę virg. (mart.).
- (22) S. Marię Magdaleneę.
- (23) De S. Apollinare (mart. apostolorum principis discipulo)
z *komemoracją* sacerdotis Liborii.
- (24) In vigilia S. Jacobi (apostoli).
- (25) In die sancto z *komem.* Christofori et virginis Blodesindis.
- (27) S. Pantaleonis (mart.).
- (28) S. Felicis, Simplicii, Faustini et Beatricis (mart.).
- (30) S. Abdon et Sennes (mart.).

Sierpień.

- (1) Ad Uincvla S. Petri ap. z *komem.* martyrum Machabeorum, *tudzież* Eusebii pont. ac virginum Floreę et Lucilleę, *wreszcie* Eugei regis.
- (2) S. Stephani papeę.
- (3) In Inventione S. Stephani (protom.) z *komemoracją* *znalezienia relikwii* Gamalielis, Nichodemi et Abybon.
- (4) S. Osvvaldi regis et mart.
- (5) In Transfiguratione Domini.
- (6) S. Syxti papeę et sociorum.
- (7) SS. Afrę et Donati mart.
- (8) SS. Cyriaci et sociorum (mart.).
- (9) In vigilia S. Lavrentii (leuiteę et martyris).
- (10) In die sancto.
Infra octavam Lavrentii.
- (11) S. Tybvrtii mart. z *komem.* o beata Radagundis. Eodem die de S. Dyonisio primo Avgustensi eppo.
- (12) S. Hylarię et soc. earum (martyrum, *t. j.* Hylarię, Digneę, Eunomieę et Eutropieę). Singvlariter de S. Evtropia.
- (13) De S. Yppolito mart.
- (14) In vigilia Assvptionis Sanctę Marię.
- (15) In die sancto Assvptionis S. Marię.
Infra octavam Assvptionis S. Marię.
- (16) S. Arnolfi conf.
- (17) In octava S. Lavrentii.
- (18) De S. Agapito mart.
- (19) SS. Magni, Agni, Andreeę (cum sociis martyrum).
- (22) In octava Assvptionis S. Marię.
- (22) SS. Tymothei et Symphoriani (mart.).

---

^a może w tekście przedstawione przez nieuwagę pisarza, iż w pierw Prakseda z Danielem a po niej Krystyna; podobnież translacja Ś. Benedykta zwyczajnie 11 lipca.

- (23) SS. Tymothei et Apollinaris (mart.).
- (24) S. Bartholomei apost.
- (28) SS. Hermetis, Iuliani, Pelagii, Secvndi (mart.) et Augvstini (pontificis).
- (29) In Decollatione S. Johannis Baptistę.
Infra octavam Decollationis eius.
- (30) SS. Felicis et Adavcti mart.

Wrzesień.

- (1) De S. Egidio conf.
- (1 czy 2?) S. Uerenę virg.
- (3) De S. Antonnino mart. (in iuventutis flore).
- (4) S. Mansveti et Remaglii (sacerdotes Remaglius et Mansuetus)
- (5) In octava Decollationis S. Johannis.
- (6) S. Magni conf.
- (8) In Nativitate S. Marię.
- (9) S. Gorgonii mart.
- (11) SS. Proti et Jacincti (mart.) *z komem.* Felicis et Regulę mart.
- (12) Infra octavam Nativitatis S. Marię.
- (13) SS. Septem Dormientivm.
- (14) In Exaltatione S. Crvcis.
- (15) In octava Nativitatis S. Marię.
- (17) S. Lantberti eppi mart.
- (?) SS. Evstachii et sociorum eius.
- (?) S. Eustochii virg.
- (21) De S. Matheo apost.
- (22) S. Mauricii et sociorum. Emmerammi.
Infra octavam S. Emmerammi (mart.).
- (23) S. Teclę virg.
- (24) In Conceptione S. Johannis Bapt.
- (24) De S. Rôdperto eppo *ze wspomnieniem* Conceptionis beati Johannis Bapt.
- (25) De S. Cleopa mart.
- (27) De SS. Cosma et Damiano et sotiis.
- (28) In vigilia S. Mychahelis (archang.) *z komem.* Gabriel, Raphahel.
- (29) In die sancto.
- (30) S. Hieronimi presb.

Październik.

- (1) Remigii, Germani et aliorum (Uedasti, Amandi, Piatonis, Pauonis et Nicetii antistitum).
- (2) S. Leudegarii eppi mart.
- (3) SS. Evvaldorum mrvm.
- (7) SS. Sergii et Bachi mart.
- (8) Symeonis Ivsti.
- (9) SS. Dyonisii et sociorum eius (martyrum Dyonisii, Rustici et Eleutherii).

- (10) S. Gereonis et sociorum (mart.).
 (11) In Translatione S. Wolfgangi conf. Item de S. Symeone Ivsto et de Translatione S. Herhardi eppi conf.
 (12) S. Purchardi eppi conf.
 (15) S. Mavrorum mrvm.
 (16) SS. Galli et Lulli conf.
 (18) De S. Luca evvangelista.
 (19) De S. Ianuario et sociis eius (cum eius presbitero et Sosio eius diacono mart.).
 (21) SS. Undecim Millia Virginum.
 (22) S. Seueri (sacerdotis) et Salomeę.
 (23) De S. Cordvla virg.
 (24) S. Seuerini eppi conf.
 (25) SS. Crispini et Crispiniani.
 (26) S. Amandi eppi conf.
 (28) SS. Symonis et Ivdę (apost.).
 (31) S. Wolfgangi conf. (pastoris nostri Wolfkangi).
 In uigilia Omnium Sanctorum.

Listopad.

- (1) In die sancto.
 (7) De S. Willibrordo eppo.
 (8) SS. Qvator Coronatorum (Seueri, Seueriani, Carpophori et Uictorini).
 (9) SS. Quinque Coronatorum (martyrum Claudii, Nicostrati, Simphroniani, Castorii atque Simplicii).
 (10) S. Theodori mart.
 (11) De S. Martino eppo.
 Infra octavam S. Martini.
 (12) S. Chôniberti eppi.
 (13) De S. Briccio eppo.
 (16) De S. Othmaro conf.
 (18) In octava S. Martini conf.
 (21) De S. Columbano conf. z kom. Św. Mojżesza in deserto.
 (22) De S. Cecilia virg. z kom. Tyburcego.
 (23) De S. Clemente (papa et martyre).
 (24) S. Chrisogoni mart.
 (29) In uigilia S. Andreeę apostoli.
 (30) In die sancto.
 Infra octavam S. Andreeę.

Grudzień.

- (2) S. Longini mart.
 (3) S. Lvcii regis z kom. beati Solę.
 (4) De S. Barbara virg.
 (6) De S. Nycola o eppo et conf.

(7) In octava S. Andree.

(8) De S. Eucharico (apostolico nuntio, ab apostolo apostolorum) z *komem*. Zenonis beati sacerdotis.

(13) S. Lvcie et Odilie virg.

(16 czy 18?) S. Wvnnibaldi conf. z *komem*. beatę reginę Adalheidis.

(21) De S. Thoma apostolo.

De e(odem) superivs in ordine S. Benigni (sacerd. et mart.).

Poczem idą benedykcje: In die dedicationis ęcclesię. In die consecrationis altaris. In reconciliatione uiolatę ęcclesię. In anniversario dedicationis ęcclesię. Item de eodem et de eo in cvius honore dedicatur. In habitaculis hominvm.

In ordinatione episcopi. Benedictio annvalis in ordinatione eppi. Quando episcopus natalem svum celebrat. Item in die dedicationis ęcclesię benedictiones quę in ordinatione svperius non continentur.

In vigilia univs apostoli. In natali vnus apost. In vigilia plvrimorum. In natali plvrimorum apostolorum. De evvangelistis. In vigilia vnus mart. In natali univs mart. In uigilia plvrimor. mart. In natali plvrimor. mart. In natali vnus Romani pontificis. De uno confessore. In natali Romanorum pontificum. De plvribus confess. In natali vnus uirginis. De pluribus virginibvs.

Benedictiones in honore Domini et sancti sepulchri, quando itur hierosolimam uel in ipso loco. In honore S. Petri qvando itur Romam; in ipsa etiam Romana ęcclesia. Ad postulanda svffragia vnus apostoli sive plurimorum, quando itur ad eos siue in ęcclesiis eorum. Ad postulanda suffragia vnus martyris, confessoris siue virginis in ęcclesiis eorum.

Dopiero teraz następuje część ostatnią roku kościelnego de tempore: 26 niedziel po oktawie Zielonych Świątek z ferjami IV, VI, a w sobotę z 12 lekcjami po niedzieli 3 i 17 z zaznaczeniem tutaj mensis VII. Po nich niedziela 5ta przed Bożem Narodzeniem i 4 adwentowe z ferjami po 3ciej z zaznaczeniem mensis X (suchedni).

Benedictiones de Sancta Trinitate dominicis diebus. Feria II de sapientia, III de caritate, IV de angelis, V de Spiritu S., VI de S. Cruce, sabb. de S. Maria.

Pro generali totivs populi salute. In conventv episcoporum ad synodvm. Super regem in synodo. Pro eppis et rege. Post expletionem concilii. Pro rege quandocunque voveris.

In ordinatione abbatis, presbiteri, abbatissę vel diaconi. Super famulos Dei qvando clericantur. Ad uelandas famvlas Dei. Super neophitos. Pro iter agentibus, nauigantibus, pro congregatione, munitione fidelivm, contra male agentes. In tempore belli, super militantes. In diebus ievniorum. Benedictiones cottidianę.

Na ostatnich kartach dołączone są jeszcze benedykcje o następujących świętych:

De S. Paula, matre Evstochii virginis.

Constantinopolitani eppi et conf. S. Johannis Chrisostomi.

De S. Uedasto conf.

De Conceptione S. Marię Matris Domini z *komem.* matris eius Anne.

S. Fericvlę virg. (et mart.).

De S. Anna matre S. Marię.

De S. Florino presbitero conf.

De S. Wvnnibaldo conf.

De S. Adalheida regina.

Przykłady modłów z błogosławieństwami.

De S. Rôdperto conf. (*d. 27 marca*).

Det uobis Dominus beatum Rôdpertum nimis honorare, quem pro populi sui acquisitione fecit de loco in locum transire. Amen. | Et qui hunc pro Noricę gentis salute ad has partes uoluit dirigere, uobis per ipsum benedictionem suam infundat habunde. Amen. | Quo qui doctorem hunc in nomine eius suscepistis, eundem apud illum impietatibus uestris subuenire sentiatis. Amen. | Quod ipse (prestare dignetur, qui cum patre et spiritu sancto uiuit et gloriatur deus per omnia sæcula sæculorum. Amen. | Benedictio dei patris et filii et spiritus sancti descendat super uos. Amen. Et pax eius).

De S. Georgio martyre Christi (*d. 23 kwietnia*).

Fortitudo certaminum deus, in quo persecvtorum seuciam sanctus uincebat Georgius > <per fidei meritum, quo predictus martyr hodie transiuit per supplicium. Amen. Quod ipse.

Item de S. Georgio et Adalperto.

Deus, qui martyres Georgium et Adalpertum per passiones in suum uocauit regnum, uos tueatur meritis illorum. Amen. | Quique illis uirginem Businnam deuotione fidei iunxit ad gloriam, uos omni uoto imitari tribuat ipsam. Amen. | Quatinus martyr, pontifex et uirgo uno sint animo uos illi commendare, qui eos simul in sua gaudia suscepit mirifice. Amen. | Quod ipse (prestare dignetur, qui hodie surgens a mortuis uiuit omnibus sæculorum sæculis. Amen. | Benedictio dei patris et filii et spiritus sancti descendat super uos. Amen. Et pax eius).

Vnde svpra (*t. j. o obu*).

Deus, qui beato Georgio militi suo certamen forte dedit, ut uinceret contra spirituales nequitas, eius uos exemplis muniat et meritis, ut sub oculis regis ęterni non aduersus carnem et sanguinem, sed aduersus principes tenebrarum harum uiriliter dimicites. Amen. | Et qui beatum Adalpertum pontificem illi in sanguine sotiauit martyrii, misereatur uestri amborum suffragiis, quorum triumphis est dies iste sollempnis. Amen. | Quatinus quod nec oculus uidit nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quę preparauit deus diligentibus se, eorum mereamini interuentu optinere. Amen. | Quod ipse.

Scti Floriani mart. (*d. 4 maja*).

Omnipotens deus, qui corpus beati floriani coruo non ad deuorandum sed custodiendum commisit, tribuat ut sicut huius naturam auis crapulę deditam merito martyris mutauit in abstinentiam, uos qui intellectum habetis, naturę uestre debitum obędientię uoto seruetis. Amen. | Et qui Judam post sanctam Crucem inuentam per regenerationis undam in fide mutato nomine Quiriacum appellauit, uos in se confortari iubeat, qui et hunc cordis et corporis assumpta cruce uiriliter agere concessit. Amen. | Quatinus qui hos agonistas suos ut granum frumenti seculo mortuos multum fructum ferre fecit uiuificatos, eorum exemplis uos reddat plurimum iustificatos. Amen | Quod ipse.

De S. Willibaldo eppo (*d. 7 lipca*).

Omnipotens deus beati Willibaldi pontificis uos erudiat uoto peregrinationis, qui hunc nobis doctorem direxit ab anglis. Amen. | Et qui pontificem inter magnates constituit regere plebes, uos faciat illius in fide sectatores. Amen. | Ut quia patria sua peregrinum hunc uobis dedit indigenam, concedat uos ab omni uitio peregrinari, sicut hic docuit cum sua deseruit. Amen. | Quod ipse.

De Conceptione S. Marię Matris Domini
(*w dodatku*).

Couertat nos iugiter ab omni malo dei genitricis Marię beata conceptio, de qua humano generi processit uera salus et perpetua redemptio. Amen. | Veniat quoque super uos illa benedictio, quę matrem eius Annam repleuit, cum hanc in utero concepit. Amen. | Sit uobis gaudium et exaltatio, quia hinc orta est diuinitatis altissimi generatio, quam sanctorum patrum desiderauit iugis oratio. Amen. | Quod ipse.

W Krakowie 13—22 sierpnia 1927.

X. Dr Jan Fijałek.